

Sygn. akt II Ca 2149/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 czerwca 2023 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział II Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodnicząca: sędzia Maria Antecka

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2023 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością spółki komandytowej z siedzibą w P.

przeciwko Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Rejonowego Poznań – Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu

z 6 października 2022 r.

sygn. akt V C 385/21

oddala apelację,

zasądza od pozwanego na rzecz powoda 900 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym.

Maria Antecka

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 27 czerwca 2023 r.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Rejonowy Poznań Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu w sprawie z powództwa (...) sp. z o.o. sp.k. z siedzibą w P. przeciwko Bankowi (...) S.A. z siedzibą w W. o zapłatę zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.691,91 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 16 września 2020 r. do dnia zapłaty (punkt 1), a nadto kosztami procesu obciążył pozwanego w całości i z tego tytułu zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.217 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (punkt 2).

Z powyższym rozstrzygnięciem nie zgodził się pozwany wnosząc apelację (zaskarżył wyrok w całości), zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie:

- art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 49 u.k.k. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie

i uznanie, że zawarta pomiędzy powodem a kredytobiorcą umowa cesji nie miała na celu obejścia ustawy, podczas gdy art. 49 u.k.k. ma na celu szczególną ochronę wyłącznie kredytobiorcy – konsumenta w relacji z przedsiębiorcą –

bankiem, a nie ochronę profesjonalnego podmiotu nabywającego wierzytelności konsumentów poniżej ich wartości, a zatem umowa cesji miała na celu obejście przepisów ustawy o kredycie konsumenckim, w związku z czym umowę należy uznać, za nieważną,

- art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2011r., Nr 126, poz. 715) („u.k.k.”) poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że w przypadku przedterminowej spłaty kredytu, obniżeniu ulegają wszystkie koszty kredytu – bez względu na to, czy dotyczą one okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, podczas gdy zgodnie z powyższym przepisem, w przypadku przedterminowej spłaty kredytu, obniżeniu ulegają tylko te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy;

- art. 49 ust. 1 u.k.k. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że redukcja całkowitego kosztu kredytu ma charakter proporcjonalny, tj. winna być dokonana proporcjonalnie do okresu, o który skrócono czas trwania umowy, podczas gdy zastosowanie takiej metody rozliczeń nie znajduje uzasadnienia w obowiązujących przepisach.

Mając powyższe na uwadze apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Dodatkowo pozwany wniósł o przedstawienie Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego o treści sformułowanej w apelacji oraz odroczenie rozpoznania sprawy do czasu rozstrzygnięcia w/w zagadnienia przez Sąd Najwyższy.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej oraz pominięcie wniosku o przedstawienie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania odwoławczego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Postanowieniem z 27 czerwca 2023 roku tut. sąd oddalił wniosek apelującego o przedstawienie Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego o treści wskazanej w apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy w pełni podziela i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne oraz prawne poczynione przez Sąd I instancji czyniąc je integralną częścią niniejszego uzasadnienia.

Sąd II instancji nie podzielił zarzutu naruszenia art. 58 § 1 k.c. w związku z art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim, co miało uzasadniać nieważność umowy cesji z uwagi na to, że miała na celu obejście ustawy.

Przez obejście prawa należy rozumieć stan, w którym na podstawie dopuszczalnej czynności prawnej zostaje osiągnięty skutek zakazany przez prawo (wyrok Sądu Najwyższego z 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006/192). Natomiast obecnie prawo w żaden sposób nie ogranicza obrotu wierzytelnościami, które powstają na podstawie przepisów ustanawiających ochronę konsumentów w stosunkach z przedsiębiorcami. To wyłącznie od woli konsumenta zależy, czy samodzielnie przystąpi do realizacji przysługującego mu roszczenia, czy też rozporządzi tym roszczeniem na rzecz osoby trzeciej (por. także uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2018r., sygn. III CZP 114/17, Legalis nr 1747195).

Praktyka handlowa polegająca na nabywaniu wierzytelności w celu ich odzyskania jest znaną praktyką gospodarczą dopuszczalną na gruncie swobody umów i występuje masowo, na przykład na tle stosunków ubezpieczeniowych i nie budzi wątpliwości w orzecznictwie sądowym. Trudno zatem przyjąć, by zawarcie przez konsumenta umowy przelewu wierzytelności wynikającej z przedterminowej spłaty zobowiązania miało na celu obejście ustawy.

Niezasadny był zarzut naruszenia art. 49 ust.1 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim, zgodnie z którym, w przypadku spłaty całości kredytu przed terminem określonym w umowie, całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument

poniósł je przed tą spłatą. Przepis ten implementuje do polskiego porządku prawnego art. 16 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki, który stanowi, że konsument ma prawo w każdym czasie spłacić w całości lub w części swoje zobowiązania wynikające z umowy o kredyt. W takich przypadkach jest on uprawniony do uzyskania obniżki całkowitego kosztu kredytu, na którą składają się odsetki i koszty przypadające na pozostały okres obowiązywania umowy.

Początkowo przy stosowaniu art. 49 ust. 1 pojawiały się rozbieżności odnośnie tego, czy obniżenie dotyczy także kosztów, określanych jako początkowe, jednorazowe. W związku z tym, w piśmie z 16 maja 2016 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Rzecznik Finansowy zaprezentowali wspólny pogląd w sprawie interpretacji art. 49 ustawy z dnia 12 maja 2011r. o kredycie konsumenckim, który podali do publicznej wiadomości, stwierdzając że art. 49 ust. 1 ustawy należy rozumieć w ten sposób, że w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu konsumenckiego następuje obniżenie wszystkich możliwych kosztów takiego kredytu, niezależnie od ich charakteru i niezależnie od tego, kiedy koszty te zostały faktycznie poniesione przez kredytobiorcę, z tym że wyjątkiem, iż redukcja ta ma charakter proporcjonalny, tj. odnosi się do okresu od dnia faktycznej spłaty kredytu do dnia ostatecznej spłaty określonej w umowie. W piśmie tym zwrócono uwagę, że odmienna interpretacja nie jest przekonująca, bowiem art. 49 ustawy mówi o całkowitym koszcie kredytu, a więc o wszelkich kosztach, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt (art. 5 pkt 6 ustawy) i nie można ich dzielić na koszty, których wysokość została rozłożona w czasie (zależna od czasu obowiązywania umowy np. odsetki lub koszty ubezpieczeniowe) i koszty, których wysokość jest stała, nierozłożona w czasie – niezależnie od długości obowiązywania umowy. Ponadto, odmienna interpretacja przepisu umożliwiałaby jego łatwe obchodzenie. Zamiast pobierania odsetek, kredytodawcy mogliby konstruować umowy kredytowe w taki sposób, że tylko w niewielkim stopniu, lub w ogóle nie pobieraliby odsetek, czy też prowizji z tytułu udzielonego kredytu, a więc wynagrodzenia z tytułu kapitału przekazanego kredytobiorcy, natomiast wynagrodzenie to ukryte by było pod tzw. opłatami przygotowawczymi, administracyjnymi itp. W ten sposób dochodziłoby do obejścia i naruszenia ratio legis art. 49 w związku z art. 5 pkt 6 ustawy.

Sąd Okręgowy podzielił powyższe zapatrywanie. Przepis art. 49 ust. 1 ustawy dotyczy wyraźnie całkowitego kosztu kredytu. Całkowity koszt kredytu to z kolei, zgodnie z art. 5 pkt 6 ustawy wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności:

- a) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz
- b) koszty usług dodatkowych, w szczególności ubezpieczeń, w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach,

z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta.

Zastrzeżenie w art. 49 ust. 1, że całkowity koszt kredytu ulega obniżeniu o te koszty, które dotyczą okresu, o który skrócono czas obowiązywania umowy, chociażby konsument poniósł je przed tą spłatą, określa natomiast sposób obliczenia kwoty należnej do zwrotu w razie przedterminowej spłaty kredytu, tj. że obniżenie kosztów winno mieć charakter proporcjonalny z uwzględnieniem czasu od dnia dokonanej wcześniejszej spłaty do dnia spłaty określonej w umowie. Ustawodawca wyraźnie zaznaczył w tym przepisie, że obniżeniu podlegają nawet te koszty, które konsument poniósł przed spłatą, a zatem nie ograniczył prawa do obniżenia kosztów kredytu do tego, kiedy został on poniesiony, w jaki sposób i za jakie czynności.

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18 potwierdził natomiast, że art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE należy interpretować w ten sposób, że prawo konsumenta do obniżenia całkowitego kosztu kredytu w przypadku wcześniejszej spłaty kredytu obejmuje wszystkie koszty, które zostały nałożone na konsumenta, a zatem także prowizję. Skuteczność prawa konsumenta do obniżki całkowitego kosztu kredytu byłaby osłabiona, gdyby obniżenie kredytu mogło ograniczyć się do uwzględnienia jedynie kosztów przedstawionych przez kredytodawcę jako zależne od okresu obowiązywania umowy, ponieważ wysokość i podział kosztów są określane jednostronnie przez bank, a rozliczenie kosztów może obejmować pewną marżę zysku. Ponadto ograniczenie możliwości obniżenia całkowitego kosztu kredytu jedynie do kosztów wyraźnie związanych z okresem

obowiązania umowy, pociągałoby za sobą ryzyko, że konsument zostanie obciążony wyższymi jednorazowymi płatnościami w chwili zawarcia umowy o kredyt, ponieważ kredytodawca mógłby próbować ograniczyć do minimum koszty zależne od okresu obowiązywania umowy.

Zdaniem Sądu II instancji wykładnię tę należy stosować do wszystkich zdarzeń, które miały miejsce w czasie obowiązywania przepisów poddawanych wykładni. Wynika z tego, że Sąd może i powinien stosować wykładnię przepisu również do stosunków prawnych powstałych przed wydaniem wyroku w przedmiocie pytania prejudycjalnego (por. np. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 18 stycznia 2007 r., C-313/05, pkt 58 i z 21 marca 2013 r., C-92/11, pkt 58). Jedynie w wyjątkowych przypadkach Trybunał Sprawiedliwości, stosując ogólną zasadę pewności prawa leżącą u podstaw unijnego porządku prawnego, może uznać, że należy ograniczyć ze skutkiem dla wszystkich zainteresowanych możliwość powoływania się na zinterpretowany przez niego przepis celem podważenia stosunków prawnych zawartych w dobrej wierze. W wyroku z dnia 11 września 2019 r. (C-383/18) Trybunał Sprawiedliwości nie ograniczył jednak zakresu skutków ustalonej wykładni pod względem obowiązywania w czasie. W tej sytuacji pozwany nie mógł twierdzić, że wykładnia ta nie może być stosowana do umowy łączącej go z poprzednikiem prawnym powoda, gdyż do jej zawarcia doszło przed wydaniem tego wyroku.

Również w zapadłej już po wydaniu ww. wyroku Trybunału Sprawiedliwości uchwale z dnia 12 grudnia 2019 r. w sprawie III CZP 45/19 Sąd Najwyższy w okolicznościach faktycznych analogicznych do mających miejsce w niniejszej sprawie orzekł, że przewidziane w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim uprawnienie konsumenta do obniżenia całkowitego kosztu kredytu w przypadku jego spłaty w całości przed terminem określonym w umowie obejmuje także prowizję za udzielenie kredytu.

Wykładnia ta uwzględnia także przytoczoną powyżej treść art. 16 ust. 1 dyrektywy 2008/48/WE, z której wynika, że obniżeniu podlegają odsetki i wszelkie pozostałe koszty, składające się na całkowity kosztu kredytu.

Mając powyższe na uwadze nie można zgodzić się ze skarżącym, że przed wydaniem przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyroku z dnia 11 września 2019 r. w sprawie C-383/18, art. 49 ustawy o kredycie konsumenckim i art. 16 dyrektywy nr 2008/48/WE wyraźnie wykluczały pewne kategorie kosztów z katalogu kosztów podlegających obniżeniu w przypadku przedterminowej spłaty kredytu. Nadto, jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 12 grudnia 2019 r. w sprawie III CZP 45/19: „kompetencja do dokonania przez TSUE wiążącej wykładni omawianej Dyrektywy wynika z treści art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (...). Jeżeli zatem TSUE dokonał wykładni konkretnego przepisu prawa unijnego, np. zawartego w dyrektywie, przesądzając, który z dwóch lub więcej potencjalnie wchodzących w grę sposobów rozumienia tego przepisu uważa za prawidłowy to taki sam sposób interpretacji powinien być przyjmowany w później wydawanych wyrokach sądów krajowych, w których znajdzie zastosowanie ten przepis”.

Zasada powszechnego związania wykładnią prawa unijnego dokonaną przez TSUE wynika z istoty i funkcji postępowania prejudycjalnego oraz autonomii prawa unijnego względem prawa krajowego znajduje potwierdzenie w orzecznictwie samego Trybunału (zob. wyroki: z dnia 4 czerwca 2009 r., C-8/08, 10 kwietnia 1984 r., C-14/83), oraz w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. m.in. wyroki z dnia 10 kwietnia 2019 r., II UK 504/17, z dnia 5 grudnia 2019 r., III PO 7/18, postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 sierpnia 2018 r., III UZP 4/18, OSNP 2018 nr 12, poz. 165). Orzeczenie TSUE wiąże sądy krajowe, skoro wydanie przez sąd krajowy orzeczenia z oczywistym naruszeniem wyroku TSUE może stanowić podstawę odpowiedzialności państwa członkowskiego za szkody wyrządzone jednostkom wskutek naruszenia prawa wspólnotowego (zobacz np. wyrok ETS z 30 września 2003 r., w sprawie C-224/01 K., pkt 56 i 57).

Dokonanie wykładni art. 49 u.k.k. zgodnie z wyrokiem TSUE nie wykracza poza ramy dozwolonej „wykładni prounijnej”. Nie stanowi to bowiem wykładni prawotwórczej, a jedynie ogranicza się do interpretacji przepisu ustawy o kredycie konsumenckim obowiązującego w dniu zawarcia umowy przez konsumenta z pozwanym bankiem. Nie może być zatem mowy

o naruszeniu zasady pewności prawa, bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, czy nawet zasady *lex retro non agit*.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie I sentencji, oddalając apelację na podstawie art.385 k.p.c.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. zgodnie z wynikiem postępowania. Na koszty złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika powoda ustalone na podstawie § 2 ust. 4 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Maria Antecka